

variety of life situations in special circumstances that allow him to form a world view, to defend his position. It was established that the use of these methods in methodological and mathematical preparation of future teachers of primary schools promotes increasing learning motivation and the formation of professional competence of students.

Key words: *active learning techniques, simulation techniques, non-simulation methods, playing the roles, business game, motivation, methodological and mathematical training, future teachers of primary school.*

УДК 378.147: 004: 78

Л. Г. Гаврілова

Інститут інформатики
НПУ імені М. П. Драгоманова

ЕЛЕМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І МУЗИКИ: ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-САЙТУ ЯК ЕЛЕКТРОННОГО ОСВІТНЬОГО РЕСУРСУ

У статті висвітлена актуальна проблема сучасної вишівської освіти – забезпечення навчального процесу електронними навчальними засобами та їх використання в системі дистанційного навчання. Авторка аналізує існуючі в сучасній педагогічній науці підходи до визначення понять «дистанційне навчання», «електронний навчальний засіб», «електронний освітній ресурс», пропонує власне тлумачення поняття «освітній веб-ресурс». Також вона намагається оприлюднити досвід використання власного веб-сайту як освітнього ресурсу; пропонує завдання для самостійної роботи студентів з курсів «Історії музичного мистецтва» та «Історії української музики», розроблені з урахуванням специфіки історико-теоретичних музичних дисциплін, виконання й оцінювання яких відбувається на основі інтерактивного спілкування на веб-сайті.

Ключові слова: *дистанційна освіта, електронний навчальний засіб, електронний освітній ресурс, освітній веб-ресурс, майбутні вчителі початкових класів і музики.*

Постановка проблеми. Однією з провідних тенденцій сучасної освіти є її інтенсивне оновлення електронними навчальними засобами, розробка й використання яких вимагає залучення інноваційних технологій, впровадження нових методик та вивчення напрацьованого педагогічного досвіду. Ця тенденція стосується всіх ланок вітчизняної освіти, у тому числі вищої педагогічної, оскільки електронні підручники й посібники, педагогічні програмні засоби (ППЗ), електронні засоби навчального призначення (ЕЗНП), електронні навчально-методичні комплекси (ЕНМК), інші електронні видання з різних дисциплін займають усе більше місце в підготовці майбутніх учителів.

Аналіз актуальних досліджень. Електронні навчальні засоби (ЕНЗ), як доводять наукові розвідки В. Бикова, В. Волинського, О. Жосана, В. Краєвського, В. Лапінського, В. Мадзігона, О. Осіна, П. Полянського, А. Хуторського та багатьох інших учених, виконують значно більше навчально-розвивальних функцій порівняно з паперовими виданнями: інформаційне забезпечення, подача навчально-наукової інформації з певної дисципліни; відпрацювання вмінь і навичок у практичній роботі; тестовий контроль знань на всіх етапах навчального процесу. ЕНЗ характеризуються високим ступенем інтерактивності й наочності завдяки застосуванню технологій мультимедіа та гіпермедіа. До того ж електронні навчальні видання органічно входять до системи дистанційного навчання – нової ефективної освітньої технології, яка відбиває тенденції інформатизації сучасної освіти й інтенсивно розвивається, що підтверджують численні програми, форми і методи дистанційного навчання, впроваджені у вітчизняних та зарубіжних вишах.

Теоретичні та практичні аспекти дистанційного навчання наразі широко розробляються: їх вивчають вітчизняні вчені Н. Жевакіна, В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, П. Стефаненко та ін., російські науковці Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської та ін.

Дистанційне навчання, на думку П. Стефаненко, являє собою форму існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах майже всіх її видів. При цьому в межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (принцип педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій [3].

Н. Жевакіна розуміє дистанційне навчання як цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та студента, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані [1].

Інтерес становлять також праці зарубіжних дослідників А. Ведемеєра, Р. Деллінга, Б. Холмберга, О. Петерсона, які вбачають теоретичне підґрунтя дистанційного навчання у філософії конструктивізму та виокремлюють взаємодію і комунікацію як основу теорії й практики дистанційної освіти.

Російський дослідник А. Хуторської, відомий фундатор евристичної стратегії дистанційного навчання, вказує, що сьогодні існує два принципово різних підходи:

1) традиційний, який тлумачить дистанційне навчання як обмін інформацією між віддаленими один від одного педагогом і учнем (групою учнів). Учень у такій ситуації – це одержувач певного інформаційного змісту та системи завдань для його засвоєння. Педагог оцінює результати самостійної роботи учня, враховуючи ступінь відповідності отриманого учнем результату зразку;

2) евристичний підхід, що його пропонує А. Хуторської, в основі якого особиста продуктивна діяльність учнів, що вибудовуються за допомогою сучасних засобів телекомунікацій. Цей підхід передбачає інтеграцію інформаційних та педагогічних технологій, які забезпечують інтерактивність взаємодії суб'єктів освіти і продуктивність навчальної діяльності учня. Обмін і пересилання інформації відіграють у даному випадку роль допоміжного середовища для організації продуктивної освітньої діяльності учнів. Метою такого підходу є творче самовираження віддаленого учня [7].

Розробка дистанційних курсів, забезпечення більшості вишівських спеціальностей дистанційними формами навчання вимагає грамотного вибору програмно-технічного оснащення цього процесу, знання існуючих платформ дистанційного навчання (Moodle, eLearning Server, Blackboard, WebCT Campus Edition, WebCT Vista, IBM Lotus LearningSpace, WebTutor, Sakai тощо), вибору найбільш придатної для конкретного курсу. Паралельно має вестись робота із забезпечення дистанційного навчання навчальними засобами.

Зауважимо, що серед електронних навчальних засобів, створених для дистанційного навчання, все більш значущими стають освітні веб-ресурси (ОВР), зокрема веб-сайти.

Освітні веб-ресурси (ОВР), за визначенням Г. Стеценка [4], – це інформаційні дані, що можуть бути представлені у вигляді текстових, графічних, звукових, відео форматах або їх комбінаціях, які відображають певну предметну галузь освіти та призначені для забезпечення процесу навчання особистості, формування її знань, умінь та навичок. Освітні веб-ресурси – це фактично електронні освітні ресурси, розміщені у веб-просторі локальної (Інтранет) чи глобальної мережі (Інтернет).

Освітній веб-сайт – поняття, вужче за попереднє. Загалом веб-сайт (від англ. web – «мережа» і site – «місце») – це сукупність веб-сторінок, доступних в Інтернеті через протоколи Http/https, об'єднаних загальною кореневою адресою, а також зазвичай темою, логічною структурою, оформленням і/або авторством [5]. Серед освітніх сайтів виокремлюють такі групи, як-от: сайти, які забезпечують доступ до наявних освітніх продуктів; сайти, що стимулюють

процес створення інноваційних освітніх продуктів; сайти, які сприяють упровадженню нових форм організації навчального процесу; сайти для забезпечення навчально-методичного супроводу освітнього процесу.

Серед освітніх сайтів виділяють також: сайти навчальних закладів (вишів, факультетів, кафедр, шкіл), сайти наукових досліджень, сайти довідкового характеру (електронні енциклопедії, сайти-словники, бази даних), сайти інформаційних Інтернет-проектів, сайти дистанційної освіти, сайти поширення освітньої інформації, сайти типу віртуальних методичних об'єднань, консультативні сайти, освітні портали тощо [2].

Освітні функції може виконувати й персональний сайт, якщо він створений як інформаційний ресурс, призначений для забезпечення освіти.

Пропонуємо власний досвід створення й використання у навчальному процесі педагогічного вишу персонального сайту – це сайт «Мультимедійні технології у музичній освіті» (режим доступу: <http://multimusic.com.ua>), який розроблений для реалізації принципів дистанційного навчання та повноцінного забезпечення викладання кількох мистецтвознавчих дисциплін на факультеті підготовки вчителів початкових класів ДВЗН «Донбаський державний педагогічний університет» (спеціальність – «Початкова освіта», спеціалізація – «Музика»). У цьому полягає **мета даної статті**.

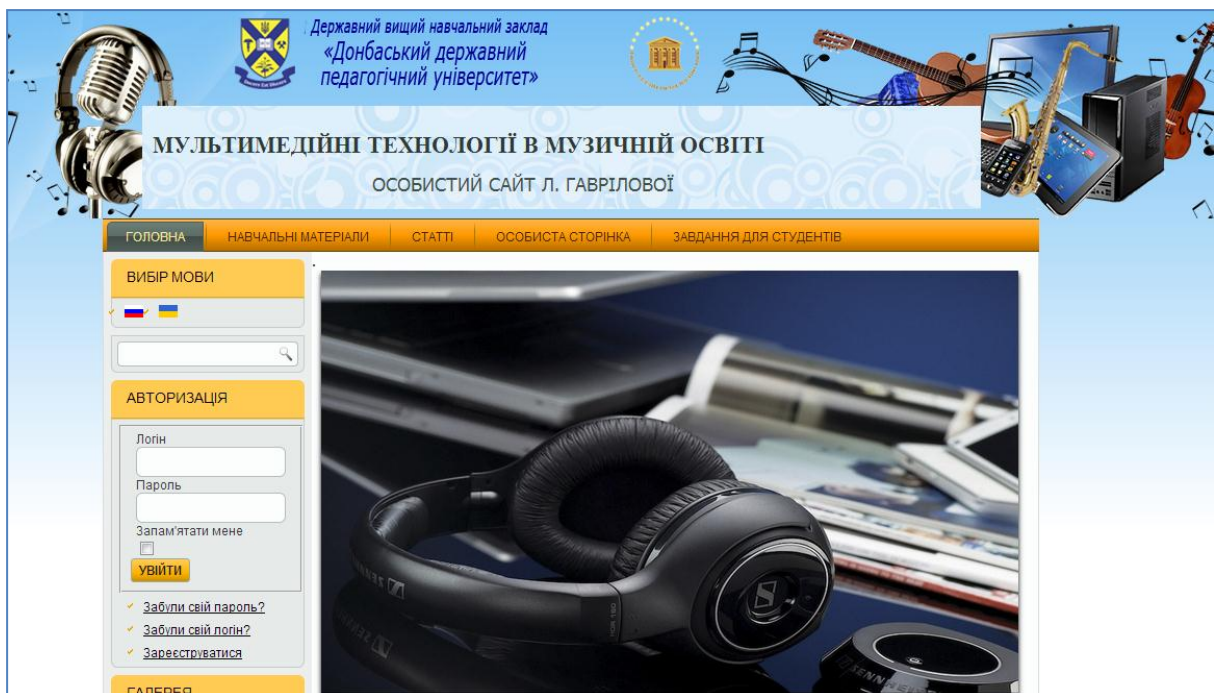

Рис. 1. Головна сторінка сайту «Мультимедійні технології у музичній освіті»

Виклад основного матеріалу. На сайті «Мультимедійні технології у музичній освіті» розміщені електронні навчальні засоби, які створюють інформаційне наповнення курсів «Історія музичного мистецтва»

(«Російська музика») та «Історія української музики», забезпечують самостійну роботу студентів та контроль знань із цих дисциплін. Зокрема, для вивчення теоретичного матеріалу можуть використовуватися тексти лекцій із мультимедійного підручника «Російська музика: від найдавніших часів до початку ХХ століття» (укладачі: Л. Гаврілова та В. Сергієнко), матеріали нарисів з електронного навчального посібника «Українська духовна музика» (укладачі: Л. Гаврілова, В. Сипченко, І. Удовенко), довідниково-інформаційні розділи цих навчальних засобів. Вивчення теорії стає значно цікавішим завдяки введенню численних мультимедійних матеріалів (аудіо-, відео-фрагментів, слайд-шоу, презентацій тощо).

Крім того, сайт забезпечує самостійну роботу з названих предметів. Кожен студент отримує перелік завдань (серед яких: створення хронологічних таблиць музичних жанрів, складання списків творів композиторів за жанрами, підготовка мультимедійних матеріалів для виступів на практичних заняттях тощо), виконує їх у зручний час та відсилає викладачу для перевірки. Також на сайті розміщена музика з кожного музично-історичного курсу (у форматі mp3) для скачування й самостійного прослухування. Контроль знань студентів (поточний та проміжний) здійснюється у вигляді музичної вікторини (завдання на відгадування музичного фрагменту, подані у відкритій та закритій формі) та виконання тестових завдань, результати on-line-тестування надходять викладачу автоматично електронною поштою.

Усі запропоновані на сайті електронні навчальні засоби створені з урахуванням сучасних форм подання інформації, які підвищують ступінь її сприйняття:

- засоби мультимедіа (текст, графіка, фотоматеріали, репродукції, відео-, аудіо-фрагменти) і гіпермедіа як найбільш перспективні форми поєднання різномірної інформації;
- нелінійна форма організації матеріалу (гіпертекст, гіперпосилання), що надає можливість використання значної кількості довідкової інформації і різних траєкторій навчання.

Слід відзначити, що серед завдань, розроблених для самостійної роботи студентів, присутні як традиційні, тобто такі, що виконуються за визначеним алгоритмом, так і творчі, виконання яких залежить від особистісного досвіду учнів та потребує їхнього творчого самовираження. Завдання традиційного типу виконуються за наданими схемами-зразками: скласти план біографії композитора, визначити основні етапи творчого шляху та вказати їх значення для формування художньо-естетичних принципів

автора, зазначити найважливіші події в житті композитора; скласти систематизований за жанрами список творів композитора з короткими поясненнями (літературні або інші програмні першоджерела, автори тексту тощо); підготувати хронологічну таблицю з розвитку певного музичного жанру певного історичного періоду (за наведеним зразком).

Серед творчих завдань:

1) створити аналітичний етюд – надати аналіз-інтерпретацію музичного твору українського (російського) композитора (зі слухання музики в початкових класах): для допомоги пропонуються електронні версії підручників з аналізу музичних творів, рекомендується звернення до електронного мультимедійного посібника, нотні та аудіо матеріали. Це завдання вимагає від студентів висловлення власних думок щодо інтерпретації змісту музичних творів, роздуму про засоби музичної виразності, їх композиційно-драматургічну організацію. До того ж аналіз музики має бути спрямований на школярів початкових класів, які слухатимуть її на уроці, і надихати учнів на власну інтерпретацію музичного змісту;

2) презентувати одну із українських (російських) опер за власним сценарієм, використовуючи мультимедійні матеріали (аудіо та відео фрагменти, фотоматеріали, репродукції творів образотворчого мистецтва тощо). Презентація може бути створена у програмі MS PowerPoint або розроблена як рекламний буклет у програмі MS Publisher, змонтована у вигляді відеоролику формату AVI тощо. У плані змісту це може бути подорож в історію опери, сторінка її сучасної долі, презентацію можна вибудувати у вигляді міркувань про оперних героїв або роздумів про її жанрово-драматургічні особливості. Тобто відкривається широкий простір для студентської творчості. Питання щодо технічного оформлення цього завдання та всі інші проблеми обговорюються в реальному часі (використовуємо Skype) або в режимі e-mail-листування.

Зазначимо, що освітній сайт «Мультимедійні технології у музичній освіті» використовується як такий тип дистанційного навчання, що частково замінює очне (заочне) навчання (за класифікацією А. Хуторського [6, 353], це – окремий тип дистанційного навчання, яке інтегрується у традиційне), коли студенти епізодично звертаються до віддаленого спілкування з педагогом, застосовуючи Інтернет-технології.

Загалом, освітній веб-сайт надає студентам можливість використовувати різні види дистанційної роботи з урахуванням специфіки історико-теоретичних мистецьких дисциплін: ознайомлення з теоретичним матеріалом курсів (що актуально для студентів заочної форми навчання та

тих, хто вчиться за індивідуальним графіком); самостійна пізнавально-пошукова діяльність студентів, підготовка до практичних занять; скачування заздалегідь відібраної викладачем музики та її самостійне прослуховування; виконання самостійних завдань (традиційних за схемою-зразком та творчих); обмін інформацією та консультації викладача; самоконтроль (тестування та музичні вікторини).

Висновки. Використання веб-сайту як електронного освітнього ресурсу у викладанні музично-історичних дисциплін упродовж 2012–2013 навчального року та 1-го семестру поточного року в Донбаському державному педагогічному університеті дозволило сформулювати такі положення:

1. Викладання історико-теоретичних музичних дисциплін із застосуванням освітнього веб-сайту, на якому зміст навчального матеріалу подається засобами мультимедіа, а спілкування здійснюється за допомогою телекомунікаційних технологій, сприяє зростанню професійної компетентності майбутніх учителів музики, у тому числі її інформаційної складової.

2. Ураховуючи специфіку професійно зорієнтованих історико-теоретичних музикознавчих дисциплін, повноцінне викладання яких потребує обов'язкового спілкування викладача зі студентами, у підготовці майбутніх учителів музики доречно використовувати елементи дистанційного навчання, поєднані з його традиційними очними формами.

Отже, сайт «Мультимедійні технології у музичній освіті» (режим доступу: <http://multimusic.com.ua>), на якому розташовані матеріали, що забезпечують викладання музично-теоретичних дисциплін «Історія музичного мистецтва» (розділ «Російська музика») та «Історія української музики» студентам факультету підготовки вчителів початкових класів ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (спеціальність 7.01010201 – «Початкове навчання», спеціалізація – «Музика»), є освітнім веб-ресурсом (ОВР), компонентом навчально-виховного процесу, який організує освітню діяльність студентів. Виходячи з того, що єдиної платформи дистанційного навчання в ДДПУ поки що не розроблено, веб-сайт використовується для реалізації окремих дистанційних форм освіти, які органічно поєднуються з традиційними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жевакіна Н. В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Валентинівна Жевакіна. – Луганськ, 2009. – 271 с.

2. Пунина Т. Г. Проектирование и размещение в сети Интернет административных сайтов образовательных учреждений : учебно-методическое пособие [Электронный ресурс] / Т. Г. Пунина. – Тамбов : ГОУ ВПО «Тамбовский государственный технический университет», Педагогический Интернет-клуб, 2007 г. – Режим доступа :

<http://club-edu.tambov.ru/methodic/2007/ppsite/index.html>.

3. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : за спец. : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Павло Вікторович Стефаненко ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2003. – 42 с.

4. Стеценко Г. В. Освітні веб-ресурси та їх класифікація / Г. В. Стеценко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2007. – № 6 (62). – С. 23–26.

5. Сучасні методи веб-програмування. Веб-технології. Їх різновиди та функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://sites.znu.edu.ua/webprog/lect/1170.ukr.html>.

6. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

7. Хуторской А. В. Эвристическая стратегия дистанционного образования человека: опыт реализации [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской, Г. А. Андрианова, Ю. В. Скрипкина. – Режим доступа :

<http://www.eidos.ru/journal/2013/0329-10.htm>.

РЕЗЮМЕ

Л. Г. Гаврилова. Элементы дистанционного образования в подготовке будущих учителей начальных классов и музыки: использование веб-сайта как электронного образовательного ресурса.

В статье освещена актуальная проблема современного высшего образования – обеспечение учебного процесса электронными учебными средствами и их использование в системе дистанционного образования. Автор анализирует существующие в современной педагогической науке подходы к определению понятий «электронное учебное средство», «электронный образовательный ресурс», предлагает собственное толкование понятия «образовательный веб-ресурс». Автор предлагает опыт использования веб-сайта как образовательного ресурса; приведены задания для самостоятельной работы студентов по историко-теоретическим музыковедческим курсам, выполнение и оценивание которых происходит на основе интерактивного общения на сайте.

Ключевые слова: дистанционное образование, электронное учебное средство, электронный образовательный ресурс, образовательный веб-ресурс, будущее учителя начальных классов и музыки.

SUMMARY

L. Gavrilova. Elements of distance education in preparing future elementary school and music teachers: the use of the web site as an electronic educational resource.

The article analyzes the actual problem of modern higher education – support of educational process e-learning tools and their use in distance learning system. The author examines the approaches to the definition of "electronic tutorials", existing in modern pedagogical science. Electronic textbooks are characterized by a high degree of interactivity and visibility, use of multimedia and hypermedia technology.

The modern interpretation of pedagogical concept of «distance education» is considered as a form of existence of didactic system and at the same time the process of interaction of the teacher with the students. Two different approaches to distance education

are shown: *traditional (the exchange of information between a teacher and a student in the distance) and heuristic (productive activity of students with modern means of telecommunications).*

The author is also interested in the definition of «educational Web resource», which is interpreted as an electronic educational resource placed in the web space of the local or the global Internet. Also it is invited to experience the author's use of the website «Multimedia technology in music education» as an educational resource.

The site contains the electronic educational tools that create the content of the courses «The History of music art» («Russian music») and «The History of Ukrainian music», provide independent work of students and the control of knowledge in these disciplines. These include multimedia textbook on the history of music art, electronic textbook «Ukrainian sacred music», multimedia presentations, music downloads and self-listening tasks of the test. The special place in our tasks for independent work of students take the following courses: «History of musical art» and «the History of Ukrainian music», developed with account of the specificity of the historical and theoretical musical disciplines, execution and evaluation of which is based on interactive communication on the website.

Among the tasks for independent work there are tasks of the traditional type, that run on a particular algorithm: to plan the biography of the composer, to make systematized on the genres list of the composer's works, with comments, to prepare a chronological table of the sample. Students also do the job of creative character: create an analytical study, make analysis-interpretation of musical works of the composer, to present one of the Ukrainian (Russian) operas on his own script using multimedia materials and programs (MS PowerPoint, MS Publisher, AVI).

The author of the article comes to the conclusion that the teaching of the historical and theoretical musical disciplines using an educational web-site contributes to the improvement of professional competence of the future teachers of music.

Key words: *distance education, e-learning tools, electronic educational resources, educational Web resource, future elementary school teachers and music teachers.*